

Otto Holzapfel javlja se ponovo zanimljivim prilogom o mrtvačkim pjesmama njemačkih iseljenika u Kansasu (USA). To je kratka analiza zbirčice pjesama iz Kansasa gdje žive njemački preseljenici iz Rusije.

Među izvještajima koji slijede rasprave, značajan je onaj Dimitrisa Themelisa o suvremenom istraživanju narodnih pjesama u Grčkoj.

Gotovo polovicu zbornika ispunjaju pregnantni prikazi stručne literature, ponekad i ne one najsvježije.

Godišnjak koji slijedi (br. 32 za 1987.) bavi se problematikom njemačke usmene poezije, no u svakom broju nalazimo napise stranih autora, ili pak njemački istraživači pišu o pjesmama drugih naroda ili etničkih grupa. Tu su rasprave o amsterdamskom uličnom pjevaču, autor je Frid Martin, grčkim usmenim baladama, točnije pregledom tema, tipova, motiva i formula na primjeru balade o napuštenoj djevojci. Pored izraza "centralni motiv" kanadski autor Hans Kuhn spominje "motiv tužbe" i "upitni motiv".

Ursula Reinhard bavi se turskom glazbom odnosno njezinom interpretacijom kod njemačkih migranata u Berlinu a iste primjere razmatra i na tlu stare domovine u Turskoj. Donosi tri notna primjera.

Opširnija studija Bohuslava Beneša govori o odnosu dvaju naoko nesrodnih žanrova uz to i različitog idiolektu.

Kako istu historijsku temu vlaškog ustanka iz 1784 (Rumunjska) obrađuje novinska vijest, ulična pjesma i lutkarska predstava, saznajemo iz studije.

Kao što je uobičajeno i u ranijim zbornicima, nekoliko priloga govori o novim nalazima usmenih pjesama.

Erich Hildebrant govori o rukopisnoj zbirci iz 1770. Nalaz zbirčice je iz Jestäta čiji socijalni status u prošlosti upoznajemo u toj studiji. "Pučki stil" ili "pjesme na narodnu" obično su sintagme koje se nedovoljno objašnjavaju. No jesu li dovoljno razumljive same po sebi? Ernst Weber ih još jednom precizno određuje u opsežnoj studiji "O funkciji elemenata narodne pjesme u ciklusu 'Die Not' (1844/45) Georga Weerthsa".

Istakla bih i iskričavi prilog Petera Persona o narodnoj pjesmi i elektronskim medijima te osvrta Otta Holzapfla na zbornik "Worin noch niemand war: Heimat". Premda nije uobičajeno isticati osvrte, danas kad su pojmovni kompleksi identiteta i teritorijalita u centru pažnje etnologa, ovakova knjiga ne smije nam promaći.

Tom Cheesman u svakom broju sastavlja i prevodi sažetke studija na engleski.

Usmena pjesma se u publikaciji "Jahrbuch für Volkskunde" sigurno dobro osjeća. Predstavljena je u gotovo svakoj studiji u svom punom životu, dakle kao pjevana pjesma.

Nives RITIG-BELJAK

Munib Maglajlić, Usmeno pjesništvo od stvaralaca do sakupljača, Univerzal, Tuzla 1989, 187 [2] str.

Najnovija knjiga Muniba Maglajlića zbirka je sedamnaest, mahom kraćih, studija o muslimanskoj usmenoj književnosti. Svi radovi su već ranije objavljeni, a samo jedan od njih (*Mujo Hrnjica i epsko nasljeđe*) nosi bibliografski trag prethodnog objavljivanja.

Spominjemo ovaj propust jer nam se čini da nije svejedno gdje je, a pogotovo kada je neki tekst prvi put objavljen.

Pokušaju sadržajnog grupiranja tekstova odmah se nameće čitav niz studija koje donose tematsko-žanrovski prikaz građe muslimanske usmene književnosti u rukopisnim i objavljenim zbirkama (rukopisna zbirka *Saliha Mešića*, objavljene zbirke *Nikole Tordinca*, *Erlangenski rukopis*, *Vukove zbirke*, rukopisna zbirka *Vinka Vice Palunka*, repertoar pjevača i sazlije *Selima Salihovića*, zbirke *Mehmed-bega Kapetanovića Ljubušaka*, zbirke o *Nasredin-hodži*). Iz ovog kruga radova, uglavnom preglednog karaktera, svojom se cjelovitošću posebno izdvaja studija *Narodna romansa u Bosni i Hercegovini prema Erlangenskom rukopisu i Karadžićevim zbirkama*. Nakon pregleda dosadašnjih pokušaja žanrovskog određenja naše usmene romances, autor uspoređuje muslimanske romances iz *Erlangenskog rukopisa* s onima iz *Vukove prve knjige Srpskih narodnih pjesama*, pokazujući da ove druge odlikuje veća motivsko-tematska i metrička šarolikost.

Da odjek muslimanske usmene književnosti i folklora uopće u djelima književnika (*Hamza Humo, Luka Botić, Safvet-beg Bašagić, Muso Čazim Čatić*) zaokuplja pažnju Muniba Maglajlića svjedoči nekoliko tekstova iz ove knjige koji se time uklapaju u širu, i u naše vrijeme često razmatranu problematiku odnosa usmenog i pisanog. Maglajlićeve kratke studije, međutim, ne mogu udovoljiti potrebi za detaljnijom elaboracijom i sustavnim teorijskim promišljanjem koje zahtijeva istraživanje utjecaja usmene književnosti na autorsku. One se doimaju (a vjerojatno to i žele biti) tek kao analitičke skice u kojima se može naići na pokoju nedovoljno potkrijepljenu generalizaciju kao što je ona o izraženom utjecaju sevdalinke na prozu Hamze Hume.

Konačno, u našem poigravanju klasifikacijom tekstova Maglajlićeve knjige, mogli bismo izdvojiti treći tematski krug koji okuplja studije o različitim problemima teorije i povijesti usmene književnosti kao što su: žanrovsko određenje muslimanske historijske balade, iščitavanje istočnjačko-islamskih utjecaja na muslimansku baladu, problem samosvojnosti muslimanske usmene epike, odnos individualno/kolektivno u usmenom pjesništvu.

Maglajlić razlikuje dvije vrste historijskih balada; one koje opjevavaju određeni historijski događaj kao što je naprimjer *balada o pogibiji braće Morić*, te oni čiji likovi nose imena historijskih ličnosti, ali sam siže nije utemeljen u povijesnom zbivanju. Autor pokazuje kako usmenom predajom isti, povijesno zasnovan siže može apsorbirati različite junake. Istočnjačko-islamski utjecaj na usmenu muslimansku baladu autor otkriva na nekoliko slojeva: jezičnom, melodijskom, sloju doživljaja života i svijeta, te u sloju običaja i kulture življenja.

Polemizirajući s *Vojislavom Đurićem* i njegovim određenjem usmene epike na južnoslavenskom prostoru kao "srpsko-hrvatske narodne epike", tj. kao nedjeljivog korpusa usmene epike Srba i Hrvata, Maglajlić nastoji dokazati samosvojnost muslimanske epike.

Usporedbom balade o smrću rastavljenim ljubavnicima u izvedbi pjevača Selima Salihovića s drugim poznatim varijantama, autor dimenziju individualnog pronalazi u narativnoj nepodudarnosti Salihovićeve izvedbe u odnosu na druge varijante.

Knjigu zaključuje relativno opsežna i informativna studija o sakupljačkom, prevodilačkom i političkom radu Mehmed-bega Kapetanovića Ljubušaka, poznatog u krugovima proučavalaca usmene književnosti kao urednika dvaju svezaka zbirke *Istočno blago* koja, pored domaće, donosi i prijevode usmene građe (uglavnom poslovice) s arapskog, perzijskog i turskog jezika.

Pored prije objavljenih (*Od zbilje do pjesme*, Glas, Banja Luka 1983. i *Muslimanska usmena balada*, Veselin Masleša, Sarajevo 1985) i ova knjiga Muniba Maglajlića proširuje naša znanja o muslimanskoj usmenoj književnosti, osobito o njenim "pjesmama na međi", stojeći tako na usluzi stručnjacima i čitateljstvu zainteresiranom za ovaj segment južnoslavenske usmene kulture.

Davor DUKIĆ

Kada već (i) knjige imaju svoju sudbinu, ova studija dr. Divne Zečević izišla je pred javnost u trenutku koji joj je, stjecajem okolnosti, omogućio da se sa samom sobom sučeli na način koji se rijetkima posreći. Zasnivanjući se na autoričinu istraživanju pučkoga književnoga fenomena, prvi put sustavno provedenome, ona je ne samo doprinos poznavanju hrvatske kulturne povijesti nego i aktivan sudionik u dijalogu na još dvjema razinama. U trenutku njena dovršenja, potkraj 1986. godine, objavljen je prijevod djela *Greh i strah. Stvaranje osećanja krivice na Zapadu od XIV do XVIII veka* uglednog predstavnika francuske *nove historije* Jeana Delumeaua, a u trenutku njena tiskanja, 1988. godine, u političkom i društvenom životu Jugoslavije došlo je do retradicionalizacije i sustavnog aktiviranja mnogih mehanizama, motiva i jezično-stilskih osobina pučke književne kulture u svrhu

Divna Zečević, Hrvatske pučke pjesmarice 19. stoljeća (Svjetovne i nabožne), Izdavački centar "Revija", Osijek 1988, 216 str. (Mala teorijska biblioteka, 31)